

Uudised

Hea klient!

2015. aasta algas meile muutusega, mis esmapilgul tundub vormiline, kuid kindlasti mõjutab jõudluskontrolli teenust tulevikus. 2014. aastaga lõpetas tegevuse seni jõudluskontrolli teenust pakkunud Jõudluskontrolli Keskus ning kõik tegevused ning lepingud võttis üle möödunud aasta novembris asutatud Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS. Nii mõnelegi meie kliendile võis muutus tulla üllatusena või ootamatult, aga tegelikult oli reformi vajalikkusest räägitud juba pikki aastaid, mis nüüd aastavahetusega edukalt lõpule jõudis. Uus ettevõtte asutati aktsiaseltsina Põllumajandusministeeriumi, Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu ning Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja poolt. Veebruaris lisandusid aktsionäride hulka ka Eesti Tõusigade Aretusühistu, Eesti Piimaliit ning mõned väikeaktsionärid. Oleme alati oluliseks pidanud jõudluskontrolli teenuse arendamist lähtuvalt klientide soovide ja vajadustest, seega on nüüd kõik meie kliendigrupid esindatud ka organisatsiooni juhtimises.

Üleminekust on möödas esimesed kuud ning võime juba praegu ütelda, et üleminek läks suhteliselt valutult ning kõige rohkem segadust tekitas klientidele arvete tasumine. Palume arved tasuda Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS-i arveldusarvele: Swedbank EE122200221060958515, SEB EE941010220237616228.

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS-i nimel õnnitlen ka 2014. aasta parimaid karjakasvatajaid: parimat piimakarjakasvatajat Heli Sadamat Põlvamaalt ning parimaks lihakarjakasvatajaks valitud Reet ja Targo Pikkmeetsa Pärnumaalt

Meeldivat koostööd soovides!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhatuse liige

2014. a jõudluskontrolli tulemused

1. jaanuaril 2015 oli piimaveiste jõudluskontrollis 709 karja ja 91 222 lehma, mis moodustab 95,9 % Eesti lehmadest. Võrreldes eelmise aastaga vähenes karjade arv 55 võrra ja lehmade arv 912 võrra.

2014. aastal saadi aastalehma kohta 8728 kg piima. See on 312 kilogrammi rohkem kui 2013. aastal. Eesti holsteini tõugu lehmade piimatoodang oli 8932 kg, eesti punast tõugu lehmadel 8090 kg ja eesti maatõugu lehmadel 4792 kg.

Keskmine somaatiliste rakkude arv piimas (SRA) on aasta-aastalt vähenenud. Kui 2013. aastal oli SRA 339 000/ml, siis 2014. aastal juba 326 000/ml.

Lihaveiste jõudluskontrollis oli 380 karja 27 918 veisega. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate lihaveiste arv suurenenud 619 veise võrra. Puhtatõulisi lihaveiseid oli 9575, mis on 1535 võrra rohkem kui aasta tagasi. Kõige rohkem on jõudluskontrollis aberdiin-anguse tõugu (6846), seejärel limusiini (6487) ja herefordi (5144) tõugu lihaveiseid.

Sigade jõudluskontrollis oli aasta-a vahetusel 31 seafarmi ja 14 490 põhikarja siga. Võrreldes eelmise aasta algusega on sigade arv vähenenud 268 sea võrra. Kui kõrvutada jõudlusnäitajaid 2013. aastaga, on enamus neist positiivse trendiga. Pesakonnas sündis kokku 12,8 põrsast (+0,1), neist elusalt 12,0 (+0,2). Nooremise pesakonnas sündis elusalt 11,0 (-0,1) ja korduvalt poeginud emise pesakonnas 12,2 põrsast (+0,2). Pesakonnas võõrutati 10,4 põrsast (+0,1). Aastaemise kohta sündis elusalt 26,6 (+0,4) ning võõrutati 23,3 põrsast, mis jäi 2013. aasta tasemele. Imikpõrsastest hukkus 11,8%.

Uus kõrvamärkide hange

2014. a detsembris lõppes 3-aastane kõrvamärkide hankeleping. Seoses sellega tuli korraldada uus kõrvamärkide riigihange. Maailmas on palju kõrvamärgitootjaid ja pakutakse erineva kvaliteediga kõrvamärke. Seetõttu olid pakkumistingimustes lisaks muudele tingimustele nõuded, et pakutavate kõrvamärkide tootmisprotsess vastaks

akrediteeritud kvaliteedisüsteemi nõuetele, kõrvamärgid oleksid läbinud ICARi eeltesti ja laboritesti ning elektroonilist transpondrit sisaldavad märgistamisvahendid vastaksid nõutavale ISO standardile.

Saime kaks pakumist, mis vastasid nõutud tingimustele. Kõrvamärkidega varustavad meid jätkuvalt Allflex Europe ja Datamars SA.

Hinnakirja korrigeerimine

Alates 1. aprillist muutuvad mõnede teenuste ja kaupade hinnad. 2004. aastast pärinev piimaproovi hind tõuseb 3 senti. Jõudluskontrolli piimaproov hakkab maksma 0,5 eurot. Soodushind tähtaegsele arve tasujale jääb alles (proovi hind tulenevalt karja suuruselt kas 0,46; 0,47 või 0,48 eurot). Andmete töötlemise ja säilitamise tasu ning Vissukese kasutamise ja Mastiit 16 hind ei muutu.

Lihaveiste jõudluskontrolli teenus hakkab maksma 0,44 eurot ammlehma kohta ja sigade jõudluskontrolli teenus Possu farmiversiooniga 0,28 eurot emise kohta. Samuti muutuvad kõrvamärkide ja teiste kaupade hinnad.

Detailsema info leiate hinnakirjast meie veebilehel www.jkkeskus.ee.

EID-märkide lugeja TracKing

Käesolevast aastast pakume loomapidajatele ka lihtsamat ja odavamat elektrooniliste märkide lugejat TracKing, mis võimaldab ainult kõrvamärke lugeda ning loetud kõrvamärkide nimekirja arvutisse laadida. Tootja Datamars SA toob selle lugeja puhul esile lihtsa ja kasutajasõbraliku tarkvara: tal on suur ja värviline ekraan, hea lugemiskaugus ning ta on piisavalt vastupidav ning kerge farmis töötamiseks (290 g). Tootega saab tutvuda Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS-i Tartu kontoris. TracKingi lugejaid me laos ei hoia, huvilistele tellitakse need otse tehast. Lugeja hind on 360 eurot (koos km-ga).

Lisaks TracKingi lugejale pakume veel EID-märkide lugejaid GS3S (võimalik kasutada koos lisaantenniga) ja Bluestick Reader.

Seakasvatussektor on pikemat aega olnud ebasoodsas majanduskeskkonnas. Seda suurem on rõõm aasta keskmiste tulemuste üle, mis jätkuvalt on positiivse trendiga ja ka jõudluskontrollialuste sigade arv ei vähenenud nii palju kui 2013. a. Aasta kokkuvõttes on kasutatud 31 farmi 14 490 põhikarja sea põlvnemise ja toodangu andmeid, kellest 14 320 olid emised ja 170 kuldid. Aastal 2014 lõpetas jõudluskontrolli kaks ja alustas üks farm. Sigade arv vähenes aastaga 268 looma võrra, mida on peaaegu poole vähem kui 2013. a. Kõige rohkem oli jõudluskontrollialuseid sigu Lääne-Virumaal (4101), järgnesid Saare (2131) ja Jõgeva maakond (1981). Ühtegi seakarja ei ole jõudluskontrollis Hiiu, Valga, Järva ja Lääne maakonnas. Juba teist aastat ei saa me eraldi välja tuua baasaretus- ja aretusfarmide tulemusi, sest see võimaldaks andmesubjekti ehk farmi kaudset tuvastamist.

Jõudluskontrollialuste seakarjade suurus emiste arvu järgi on erinev (väikseimas 109 ja suurimas 1078 emist), kuid keskmiselt oli farmis 371 emist ja 5,5 kultu. Alla saja emisega farme ei ole enam ühtegi.

Emiste valikul põhikarja peaksid kõik lähtuma aretusprogrammi Marmorliha soovist, mis näeb ette kasutada emistena puhtatõulisi eesti maatõugu (L) ja eesti suurt valget tõugu (Y) sigu ja nende omavahelisel ristamisel saadud esimese põlvkonna ristandemiseid (LxY, YxL). Emiste koguarvust oli aastavahetusel 34,0% puhtatõulised L ja Y emised ja nende omavahelised esimese põlvkonna ristandid 51,7% (LxY, YxL). Aretusprogrammi soovistele ei vasta 14,1% emistest (tabel 1).

Puhtatõulistest suurima populatsiooniga oli eesti maatõug (L), tunduvalt vähem oli eesti suurt valget tõugu (Y) sigu. Sellise trendi on tõenäoliselt põhjustanud L tõugu emiste parem viljakus enam kui kümne aasta vältel.

Tabel 1 Emiste tõuline struktuur 01.01.2015.

Tõug	Emiste arv	Tõu osakaal %
Landrass *	3359	23,5
Jorkšir *	1516	10,5
Ristand YxL *	4926	34,4
Ristand LxY *	2479	17,3
Ristandid, va LxY,YxL	1096	7,7
Tõug teadmata	921	6,4
Pieträän (kultide tootmiseks)	23	0,2
Kokku	14320	100,0

* – aretusprogrammiga emisteks soovitatud tõud ja ristandid

Võrreldes tulemusi 2013. aastaga, on enamus neist paremad. 2014. a sündis pesakonnas kokku 12,8 (+0,1) põrsast, neist elusalt 12,0 (+0,2). Korduvalt poeginud emise pesakonnas sündis elusalt 12,2 põrsast, esmapoeginutel 11,0. Aastaemise kohta sündis elusalt 26,6 põrsast (+0,4) ja võõrutati 23,3, mis jäi endisele tasemele (tabel 2). Aastaemise näitajate arvutamisel võetakse arvesse emiste söötmispäevad alates esimesest seemendusest kuni emise väljaminekuni põhikarjast. 2013. aastaga võrreldes vähenes nooremiste osatähtsus 1% võrra, mis ei mõjuta oluliselt Eesti keskmist tulemust, küll aga peab seda oma andmete analüüsimisel arvestama farm, kus ei võetud aasta jooksul karja ühtegi nooremist. Elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas on suurenenud pidevalt 2005. aastast alates ja juurde on saadud 1,4 põrsast. Farme, kus elusaid põrsaid sündis pesakonnas keskmiselt 13 ja enam, on juba neli. Esmakordselt sündis parimas farmis aasta keskmisena 14 elusat põrsast pesakonnas, kusjuures 2010. a

ületas sama farm 13 põrsa piiri. Eesti keskmise ja parima farmi tulemuste vahe on kaks põrsast. Farmide osakaal, kus viljakus on alla 11, on vaid 13%. Pesakonnas võõrutati keskmiselt 10,4 põrsast (+0,1), parimates farmides 12 ja rohkem. Selliseid farme on kolm, 11–11,6 põrsast võõrutati neljas farmis. Stabiilsus on saavutatud esmaseemendus- ja esmapoegimisvanuse, imetamis- ning vabaperioodi osas. Emiste ümberindlemise sagedus on pidevalt vähenenud 2009. aastast alates.

Tabel 2 Emiste keskmised jõudlusnäitajad 2014. aastal

Näitaja	2014
Esmaseemendusvanus (päeva)	247
Esmapoegimisvanus (päeva)	370
Pesakonnas sündinud põrsaid	12,8
neist elusalt	12,0
nooremiselt	11,0
vanaemiselt	12,2
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	10,4
Imikpõrsa kadu (%)	11,8
Imetamisperiood (päeva)	28,3
Vabaperiood (päeva)	6,2
Ümberindlemise (%)	13,1
Võõrutatud pesakondi emiste prakeerimisel	3,9
Aastaemiselt saadud pesakondi	2,2
sündinud põrsaid	28,4
neist elusalt	26,6
võõrutati	23,3

Seakasvatavate ebasoodne majanduskeskkond sunnib tootmise jätkamiseks järjest rohkem pingutama. Viljakuse suurendamisel, sündinud põrsaste üleskasvatamisel ja sigade lihaomadustel on selles väga suur osa. Tabelisse 3 on koondatud puhtatõuliste ja ristandite viljakusnäitajate võrdlus. Viie aasta võrdlus näitab, et kõige suuremad pesakonnad sünnivad valgete tõugude esimese põlvkonna ristandemistel (LxY, YxL), neile järgnevad puhtatõulised L ja Y. Kõige väiksemad pesakonnad sünnivad tagasiristamisega ja muu ristamisega saadud emistel. Tasub mõelda, keda emisteks kasvatada. Esimese põlvkonna viljakate ristandemiste saamiseks peavad lähtetõud olema head ja nende arv ei tohi olla väga väike. Puhtatõuliste populatsiooni vähendamise asemel karjas tasuks kaaluda tagasiristatud ja muude ristandite osakaalu vähendamist emiste seas.

Viljakus on pidevalt suurenenud. Eesti maatõugu ja eesti suurt valget tõugu emiste pesakonnas sündis 2014. a vastavalt 11,7 ja 11,8 elusat põrsast, mõlemat tõugu emiste pesakonnas võõrutati 10,1 põrsast, kuid aastaemise kohta võõrutati eesti maatõugu emiste pesakondades 0,4 põrsast rohkem. Aastaid (2001–2012) oli eesti maatõugu emiste viljakus parem, kuid 2014. a olukord muutus ja eesti suurt valget tõugu emiste pesakonnad olid 0,1 põrsa võrra suuremad.

Ristandemiste pesakondades, kelle põlvnemises oli djuroki (D) või pieträäni (P) tõu verd, jäi viljakus vahemikku 9,9–11,5 elusat põrsast pesakonnas. Need on isapoolsed tõud, keda kasutatakse kultidena, mitte emistena, ja selliste emiste arv väheneb iga aastaga. Majanduslikus mõttes on see õige otsus, sest elusalt sünnib nendes pesakondades vähe põrsaid, rohkem sünnib surnult ja ka imikpõrsasaid hakkub rohkem. Sama võib öelda ka emiste kohta, kelle tõug oli teadmata, põlvnemisinfo puudulik või ebakorrektn. Nende keskmine viljakus oli vaid 10,3. Sellised loomad asuvad farmides, kus jõudluskontrolliga on

Tabel 3. Emiste reproduktsioonijõudluse keskmised näitajad

Viljakuse jõudlus					
Aasta	Emise tõug	esp/psk	vp/psk	imikpõrsa kadu %	elusaid põrsaid AE
2014	L*	11,7	10,1	12,0	25,9
	Y*	11,8	10,1	14,1	26,0
	LxY*	12,7	11,0	11,0	28,6
	YxL*	12,3	10,6	11,8	27,6
	LxLY	11,5	10,2	10,9	26,5
	LxYL	11,5	10,1	11,3	22,4
	YxLY	11,6	10,1	11,6	26,0
	YxYL	11,7	10,7	12,7	25,9
2013	L*	11,6	10,0	11,0	25,5
	Y*	11,6	10,0	13,8	24,8
	LxY*	12,3	10,7	10,6	27,5
	YxL*	12,1	10,6	11,4	27,6
	LxLY	11,1	9,2	14,2	27,0
	LxYL	11,6	10,3	11,1	24,9
	YxLY	11,4	10,1	11,5	24,7
	YxYL	11,0	10,2	10,5	20,8
2012	L*	11,5	10,0	11,4	25,1
	Y*	11,3	9,9	12,9	24,0
	LxY*	12,0	10,5	10,8	26,3
	YxL*	12,1	10,4	12,4	27,5
	LxLY	11,7	10,2	10,4	26,0
	LxYL	11,5	9,8	13,1	25,4
	YxLY	10,8	9,5	12,7	23,8
	YxYL	11,4	10,6	10,1	24,4
2011	L*	11,4	9,9	13,2	24,7
	Y*	11,1	9,7	14,2	22,8
	LxY*	11,9	10,1	13,2	26,5
	YxL*	12,1	10,4	12,9	26,8
	LxLY	11,2	10,1	9,7	23,8
	LxYL	11,8	10,1	12,1	26,0
	YxLY	11,0	9,5	12,4	24,3
	YxYL	11,3	9,8	9,2	21,1
2010	L*	11,3	9,8	12,0	23,9
	Y*	10,8	9,2	16,0	22,6
	LxY*	11,6	9,9	12,9	25,3
	YxL*	11,8	10,1	12,4	25,6
	LxLY	10,4	9,0	12,6	23,0
	LxYL	11,6	10,0	13,0	24,9
	YxLY	10,6	9,3	12,4	22,6
	YxYL	11,0	9,6	13,0	19,9

* – aretusprogrammiga emisteks soovitatud tõud ja ristandid;
 esp/psk – elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas;
 vp/psk – võõrutatud põrsaste arv pesakonnas;
 elusaid põrsaid AE – elusaltsündinud põrsaid aastaemise kohta.

alles alustatud ja seda numbrit on võimalik vähendada vaid tõuloomade ostmisega aretusfarmidest.

Tabel 4 annab ülevaate puhtatõuliste (L ja Y) ja nende omavaheliste **esimese põlvkonna ristandemiste** lihajõudlusest võrdluses tagasiristatud emistega. Selgub, et aretusprogrammiga soovitatud esimese põlvkonna ristandid kasvavad kiiremini kui tagasiristatud emised. Pekipaksuse ja lihassilma läbimõõdus olulisi erinevusi ei ole. Mõtleme koht on, miks valitakse tagasiristatud emiseid põhikarja iga aastaga järjest rohkem.

Suurima viljakusega emised kuulusid Saimre Seakasvatuse Osaühingule (Viljandimaa), kus sündis 14 elusat põrsast pesakonnas. Järgnesid Osaühing Viru Mölder (Lääne-Virumaa),

Tabel 4 Lihajõudluse võrdlus testiandmete järgi

Aasta	Testitud sea tõug	Arv	Seljapeki paksus mm	Lihassilma läbimõõt mm	Ööpäevane juurdekasv g
2014	L*	1683	10,5	64,9	567,0
	Y*	965	12,2	64,0	579,0
	LxY, YxL*	3562	11,4	64,6	580,0
	LxYL, YxLY	496	11,2	64,6	521,0
2013	L*	1718	9,9	65,3	577,0
	Y*	1125	12,1	62,8	565,0
	LxY, YxL*	3956	11,2	64,7	567,0
	LxYL, YxLY	337	10,9	64,4	527,0
2012	L*	1927	9,9	65,0	573,0
	Y*	1416	12,0	63,0	567,0
	LxY, YxL*	4591	11,2	64,4	578,0
	LxYL, YxLY	250	10,8	63,4	555,0
2011	L*	1774	10,1	64,7	555,0
	Y*	1546	11,7	63,1	560,0
	LxY, YxL*	4088	11,0	64,0	564,0
	LxYL, YxLY	214	11,4	61,9	557,0
2010	L*	1921	10,1	64,4	560,2
	Y*	1616	11,5	62,5	544,5
	LxY, YxL*	3708	10,9	64,6	533,9
	LxYL, YxLY	199	10,4	61,8	562,0

* – aretusprogrammiga emisteks soovitatud tõud ja ristandid

OÜ Hinnu Seafarm (Harjumaa), OÜ Markilo, kus näitajad olid vastavalt 13,7; 13,5 ja 13,3.

Üle 12 põrsa pesakonnas võõrutati Saimre Seakasvatuse Osaühingus (12,6), Osaühingus Viru Mölder (12,3) ja Osaühingus Markilo (12,0).

Geneetilise hindamise tulemuste alusel kuulusid parimate lihaomadustega sead Saimre Seakasvatuse Osaühingule, kus hinnatud sigade keskmine jõudluse suhteline aretusväärtus oli 124,9. Viljakuse suhtelise aretusväärtuse (118,2) järgi olid parimad emised Osaühingus Viru Mölder.

Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) seemendusjaamas oli aastavahetusel 51 kult. ETSAÜ kultide spermaga seemendatakse 56% emistest ja võrreldes loomuliku paaritusega on tulemused paremad nii esma- kui ka korduvalt seemendatud emiste puhul. Esmaseemendustel ETSAÜ kultide sperma kasutamise osakaal on suurenenud 68%-ni ja ka tiinestuvus on hea. Kunstliku seemenduse kasutamisel tiinestub 80,8% emistest ja neil sünnib pesakonnas elusalt 12,1 põrsast. Loomuliku paarituse puhul on tulemused vastavalt 76,3 ja 11,6. Seemendusjaama kultide paremust võrreldes farmides asuvate kultidega kinnitavad ka lihajõudluse ja viljakuse geneetilise hindamise tulemused.

Eesti Tõusigade Aretusühistu konsulendid testisid 2014. a ultraheliaparaadiga Piglog-105 6931 siga. Tulemused on juba aastaid suhteliselt stabiilsed. 2014. a kasvasid sead sünnist 100 kg saavutamiseni 571,9 grammi ööpäevas, keskmine pekipaksus oli 10,5 mm ja lihassilma läbimõõt 62,9 mm. Seda tuleb lugeda eesmärgipäraseks, sest ETSAÜ aretusprogramm näeb ette hoida lihajõudlusnäitajad saavutatud tasemel tagamaks emiste pikaajalisemat karjaspüsimist. Tulemused näitavad, et geneetilise hindamise meetodikas 2006. a tehtud muudatus on seda toetanud ja valik on liikunud soovitud suunas.

Seakasvatavad ja aretavad on teinud tublit tööd. Jõudu ja jaksu edaspidiseks!

Tekst Külli Kersten
 Aasta kokkuvõtteid Liia Taaler

Kliendiküsitluse kokkuvõte

Eelmise aasta lõpus viisime läbi küsitluse piimaveiste jõudluskontrolli klientide seas. Eesmärk oli välja selgitada rahulolu nii Jõudluskontrolli Keskuse (praegu Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS) tööga kui meie pakutavate teenustega, saada teada, kes, millal ja milliseid teenuseid kasutab ning mida saaksime kliendi jaoks paremaks muuta.

Küsitluse läbiviimiseks kasutasime eFormulari keskkonda ja küsitluse link oli nähtav laiendatud võimalustega Vissukese kasutajatele, kellel on n-ö peakasutaja õigused. Täname kõiki, kes vastasid! Kuna küsimusi oli palju, siis oli nendele vastamine kindlasti aeganõudev. Täidetud küsimustiku saime 73 vastajalt ja vastuseid tuli igast maakonnast. Järgmiste küsitluste tegemisel vaatame üle nii küsimustiku mahu, vastamise aja kui selle, kuidas suunata küsimustik neile, kes tegelevad igapäevaselt jõudluskontrolliga.

Üldist teeninduse taset ja küsimustele vastuste/probleemidele lahenduse saamist hinnati kõrgelt. Erinevatele üksustele antud hinde keskmine jäi 4,43 ja 4,57 vahele (5-pallisel skaalal). Tulemuste kättesaamise kiiruse keskmine hinne oli 4,51. Andmetest peeti kõige usaldusväärsemaks põlvnemisandmeid (4,50), järgnesid toodanguandmed (4,23) ja piimaproovide analüüsitulemused (4,15). Piimatööstuste võetud proovide tulemuste kättesaamise kiirust hinnati hindega 4,20 ja mugavust 4,30.

Palju küsimusi esitasime internetirakenduse Vissuke kohta. Vissukeses oleva info vajalikkus sai kõrge hinne 4,67, kasutamise mugavust annaks kindlasti parandada (hinne 4,40). Kõige enam leiavad Vissukese puhul kasutust sündmuste registreerimine ja jõudluskontrolli raportid. Populaarne on ka koondaruanne. Veterinaaria mooduli pidevaid kasutajaid oli vastajate seas vähe,

harvem kasutatakse ka paaride valikut.

Vissukese alaosadest peetakse oluliseks erinevaid asju. Kindlasti sõltub vastus sellest, millised ülesanded on vastajal konkreetses farmis. Välja toodi udara tervist kajastavad erinevad väljundid, samuti söötmise ja sigimisega seonduv. Vissukese täienduste/muudatuste osas saime mitmeid ettepanekuid. Mõned asjad on Vissukeses ka praegu olemas, kuid kuna programm on mahukas, siis on neid raske leida. Käsitlame neid edaspidi nii infolehtedes kui infopäevadel.

Vissukese peamine kasutaja on jõudlusandmete koguja. Rõõm oli tõdeda, et paljudes farmides kasutab Vissukest või sealt saadavat infot ka ettevõtte juht või omanik.

Mastiit 16 teenust tellivad paljud vastajad aeg-ajalt või harva. Samuti oli neid vastajaid, kes saadavad Mastiit 16 proove regulaarselt või vastupidi – ei kasuta teenust üldse. Peamine teenuse vähese või mittekasutamise põhjus on kõrge hind. Mitmed vastajad viivad piimaproovid teistesse laboritesse või määravad mastiiditekitajaid ise. Mastiiditekitajatest pööratakse kõige enam tähelepanu *Staph. aureuse* esinemisele piimas. Olulised on ka *Str. agalactiae*, *E. coli* ja *Str. uberis*. Samuti peetakse tähtsaks infot penitsilliiniresistentsuse esinemise kohta.

Kuna korraldame igal aastal piirkondlikke infopäevi ning anname välja infolehti, oli meie jaoks oluline teada saada, kas neid vajatakse ja kui vajatakse, siis millest peaks rääkima-kirjutama. Nii infolehti kui infopäevi peetakse vastajate seas oluliseks. Saime mitmeid ideid, milliseid teemasid edaspidi käsitleda.

Küsisime ka, milliste tegevuste puhul jõudluskontrollist saadavat informatsiooni kasutatakse. Selgus, et info on vajalik paljude otsuste tegemisel ja tegevuste plaanisel – söötmine, praakimine,

udaratervise jälgimine, grupeerimine, loomade valik, aretustöö, karja tervise ja üldise olukorra hindamine jne

Küsimusele, milliseid näitajaid võiks veel piimaproovidest määrata, saime üsna vähe vastuseid, sest juba praegu saab piimaproovist palju infot lehma kohta. Siiski märkisid mitmed vastajad ära, et võiksime määrata ka tiinust. Neid loomapidajaid saame varsti rõõmustada, sest praegu käivad ettevalmistustööd teenuse peatseks rakendamiseks.

Täname veel kord kõiki vastajaid! Soove, märkusi ja ettepanekuid võib kindlasti teha ka küsitlustevahelisel ajal. Selleks saab kasutada Vissukeses olevat foorumit, e-posti või suhelda maakonna või keskuse töötajatega.

Aire Pentjärv

Tööjuubilarid

13. veebruaril tähistas **20.** tööjuubelit väliteenistuse juhataja **Aire Pentjärv**.

1. aprillil tähistab **35.** tööjuubelit klienditeeninduse vanem **Vaike Konga** ning **20.** tööjuubel on Virumaa jõudluskontrolli spetsialistil **Ludmilla Aanil**.

24. mail on **15.** tööjuubel keskuse jõudluskontrolli spetsialist **Toomas Rummelil**.

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS

F. R. Kreutzwaldi 48a, 50094 Tartu

Piimaveiste jõudluskontroll	738 7738
Sigade jõudluskontroll	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Raamatupidamine	738 7704
Geneetiline hindamine	738 7731
Labor	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722

Maakondade jõudluskontrolli spetsialistid

Harjumaa	Maire Põhjola	Teaduse 2, Saku, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a II korrus, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10 II korrus, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjola	Haapsalu mnt 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00

Uudised

Hea klient!

Usun, et lisaks põllumeestele vaatavad, sarnaselt meile, ka paljud teised loomapidajaid teenindavad organisatsioonid tulevikku ja arutlevad, kuidas oma teenuseid paremaks ning efektiivsemaks muuta. Rasked ajad sunnivad meid oma harjumusi muutma ja otsima uusi lahendusi. Enamiku riikide jõudluskontrolli organisatsioonid otsivad uusi teenuseid lähtuvalt olemasolevatest ressurssidest ehk otsivad võimalusi, kuidas neid ressursse paremini kasutada.

Piimalaborid üritavad olemasolevast piimaproovist analüüsida järjest rohkem näitajaid, ka Eestis oleme sama tegemas (Mastiit 12/16 ja tiinuse test piimast). Andmetöötluskeskustel on kaks tõsist temaatikat: andmevahetus farmi ja andmebaasi vahel, ning kuidas andmeid töödeldes ja analüüsides pakkuda teenuse kasutajatele uut ja vajalikku infot, et teha järeldusi farmis toimuva kohta.

Nii üritatakse täna rahvusvaheliselt standardiseerida andmevahetuse formaate ning leida võimalust jõudluskontrolli andmeid aluseks võttes hinnata loomade heaolu, millele järjest suuremat tähelepanu pöördetakse. Kui rahvusvaheline kokkuleppimine tundub alati aeganõudev, siis tegelikkuses on üsna keeruline ka põhimõtteliste muudatuste tegemine kohalikul tasandil. Nii tegelevad taanlased täna küsimusega, kuidas lahendada olukord, kus farmerid soovivad kasutada kontrolllõpsi teenust tihedamalt kui kord kuus. Innovaatilised soomlased tunnistavad, et nutitelefonide rakenduste arendus on põnev, aga väga kallis – kasutusel on erinevad operatsioonisüsteemid ning nende paralleelne arendus on kulukas. Odavam on pakkuda ka mobiilisõbralikku veebilehte.

Soovin kõikidele õigeid ja kaalutletud otsuseid!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhataja

Kõrvamärkide tellimiskeskond Postipoiss

Kõrvamärke ja muid kaupu saab EPJst tellida telefoni teel, e-postiga, EPJ kontorisse või EPJ maakonnakontorisse kohale tulles. Selleks, et loomapidajal oleks võimalik talle sobival ajal tellimus esitada ning näha kogu pakutavate kaupade valikut, loodi EPJs internetipõhine tellimiskeskond Postipoiss. Tellimiskeskonnas on võimalik valida, milliseid kõrvamärke ja kui palju soovitakse. Kui vajatakse kindlat numbrivahemikku (n-ö kindlaid inventarinumbreid), saab ka selle ära märkida (võimalik vaid juhul, kui laos on soovitud numbriga kõrvamärgid olemas). Lisaks kõrvamärkidele on võimalik tellida muid kaupu – märgistamistarvikud, laudaraamatud jne.

Loomapidaja valib kauba broneerimisel, millisel viisil ta soovib saadetise kätte saada – kas tulla Tartusse EPJ kontorisse järgi või saadab EPJ tellitud kaubad postiga, kulleriga, Post24 pakiautomaati. Mandril asuvatel piimaveiste jõudluskontrolli klientidel on valikuvõimaluseks ka piimaproovide kogumisring. Selleks, et tellitud kaubad saabusid õigesse kohta ning info paki saabumisest jõuaks õige inimeseni, on tellimisel kindlasti vaja üle vaadata ja vajadusel täiendada-parandada Postipoisis olevad kontaktandmed. Postiga, kulleriga või pakiautomaati tellitud saadetiste liikumist on tellijal võimalik ka jälgida.

Tellimiskeskonna Postipoiss link on nähtav ja kasutatav loomapidajatele, kes kasutavad EPJ rakendustesse sisenemisel ID-kaarti või mobiil-ID-d. Abi Postipoisi kasutamisel annavad jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas.

Uus piimatoodangu rekord

Torma Põllumajandusosaühingu lehm Taali (nr EE 9154186) neljanda laktatsiooni toodang oli 19 370 kg, mis on Eesti lehmade seas läbi aegade suurim laktatsiooni piimatoodang.

Taali isa on Bertil ja emaisa Apollo-ET. Üle 19 000 kg on saavutanud kolm lehma, neist kaks kuulub Torma POÜle.

Tiinuse test piimast

EPJ pakub maikuust loomapidajatele teenust, mis võimaldab määrata lehma tiinuse jõudluskontrolli piimaproovist. Test võimaldab lehma tiinust kontrollida 28. tiinuspäevast kuni kinnijätamiseni. Tiinuse määramiseks kasutatakse IDEXX Laboratories, Inc. tehnoloogiat, mille puhul tiinus tehakse kindlaks tiinusspetsiifiliste glükoproteiinide piimas esinemise põhjal. EPJ teenus võimaldab lihtsalt ja täiendava aja- ning töökuluta leida mittetiined lehmad või üle kontrollida varem tiineks tunnistatud lehmad. Teenuse hind on 4.80 €/piimaproov.

Tiinuse kontrollimiseks sobivad jõudluskontrolli piimaproovid, tiinuse testi võib teha ka kontrolllõpside vahelisel ajal. Õigete tulemuste saamiseks on oluline, et lehm ja piimaproov oleksid täpselt identifitseeritud, piimaproov võetud puhtalt ja korrektselt ning sündmused (poegimine, seemendused) täpselt registreeritud.

Esimese kuu jooksul tehti EPJ laboris üle 200 tiinuse testi.

Uus baas piimaveiste aretusväärtuste hindamises

Aretusväärtuse geneetiliseks baasiks on mingil konkreetsel aastal ehk nn baasaastal sündinud lehmade keskmine aretusväärtus. Piimaveiste rahvusvahelises geneetilises hindamises väljakujunenud tava kohaselt muudetakse baasaastat iga viie aasta järel viie aasta võrra. Seda tava järgides on Eestis alates 2015. a augustikuu hindamisest järgneva viie aasta jooksul geneetilise baasi arvutamise aluseks 2010. aastal sündinud lehmade aretusväärtus senise 2005. aastal sündinud lehmade aretusväärtuse asemel.

Asendusmärkide väljastamine muutub

Alates augustist muutub asendusmärkide väljastamine võlglastele sarnaseks esmaste kõrvamärkide väljastamisega. Muudatus puudutab loomapidajaid, kellel on tasumata arveid, mille tähtjast on möödunud üle 3 kuu. Uue korra järgi ei väljastata neile enam kõrvamärke (esmasid ja asendusmärke) arvega tasumisega, vaid kõrvamärkide eest tuleb tasuda kõrvamärkide kättesaamisel postkontoris.

Kraaternisade esinemissageduse hindamine on oluline emiste ja väga oluline ETSAÜ seemendusjaama kultide järglastel. Kraaternisadid sai 2014. a oktoobrini registreerida vaid testikirjesse, kuid seakasvatajate soovil loodi Possu programmi võimalus sisestada kraaternisadega põrsaste arv pesakonna võõrutuskirje juurde anomaalia (lisainformatsioon <https://www.jkkeskus.ee/assets/tekstid/sead/sonumid/sead42.pdf>), sest edumeelsemad farmid hindavad nisasid juba põrsa võõrutamisel. Selline täiendus annab võimaluse koguda olulist infot kraaternisade esinemise kohta laialdasemalt, sest kirjanduse andmetel on kraaternisade päritavuskoefitsient üsna kõrge (0,30). Järgnevalt esmane ülevaade kogutud andmetest. Kraaternisade anomaaliaid on sisestatud 10 farmis, kusjuures nendest kuues on andmeid vähem kui kümne pesakonna kohta. Seda on väga vähe, et käesolevast kirjutisest võiks järeldusi tegema hakata. Ainus küsimus on, kas ülejäänud farmides kraaternisadid ei esine või neid ei sisestata Possusse?

Kõige esimesed andmed saadeti andmebaasi 10.10.2014 ja praeguseks, enam kui 7 kuuga, on kraaternisade anomaaliaid sisestatud 212 pesakonna võõrutuskirje juurde. Kraaternisadega sigu on kokku 454 (46 farmi ja seemendusjaama kuldil järglased), mis tähendab, et igas kõnealus pesakonnas on keskmiselt 2,1 kraaternisadega siga. Esmapoegijatel on registreeritud 72 kraaternisadega järglast 37 pesakonnas. Pesakonna kohta on seega 1,9 kraaternisadega põrsast. Kaks ja enamkorda poeginud emiste pesakonnas on 2,2 põrsast. Kas see, et esmapoegijate pesakondades esineb kraaternisadid vaid kuues farmis, võib viidata probleemi vähenemisele või on defektsete nisade esinemise suurenemine järgnevat pesakondades ootuspärane, on praeguse andmemahu pealt ennatlik ütelda.

Kraaternisadega järglasi esineb nii farmi kui seemendusjaama kultidel. Aretuse seisukohast kõige olulisem on hinnata seemenduskultide järglaste nisasid. Esialgses analüüsis esines kraaternisade anomaaliaid 20-l ETSAÜ seemendusjaama kuldil, kusjuures nendest seitsmel on kraaternisadega järglasi vaid ühes karjas, üheksal kuldil kahes, kahel kuldil kolmes, ühel kuldil neljas ja ühel kuldil viies farmis. Ka need andmed näitavad, et järelduste tegemiseks on andmeid ebapiisavalt. Mainida võiks vaid kahte kultu (nr 9909-231865-12 ja 223-3572-13), kelle järglastel esines kraaternisadid neljas ja viies farmis. Tähelepanelikult tuleks hinnata ka kultide nr 9908-852266-13 ja 9908-852279-13 kultide järglaste nisasid, sest võrreldes teistega esineb nende pesakondades kraaternisadega põrsaid rohkem (ühe farmi andmed).

Paralleelselt kraaternisade anomaaliade sisestamisega peab vaatama ka testikirjesse sisestatud infot kraaternisade esinemise kohta. Aretuse seisukohast on selle kaudu kogutud andmed väärtuslikumad, sest siis saame teada nii sigade kui ka kraaternisade arvu. Testikirjete registreeritud kraaternisade esinemissagedus on sisuliselt olematu, jäädes aastatel 2010–2014 vahemikku 0,7–1,5%. Küsimus jätkuvalt: kas neid ei esine või neid ei sisestata? ETSAÜ seemendusjaama 20-st analüüsis olevast kuldist 12 on sellised, kelle järglastel on kraaternisadid sisestatud ka testikirjesse (2161 järglast 98 pesakonnast).

Sellised on tulemused esmaste andmete põhjal. Kui aretajad on tulevikus objektiivse analüüsi saamisest huvitatud, on vaja suurendada andmemahtusid. Ei ole loogiline, et kraaternisadid esineb vaid kolmandikus farmidest. Pigem ei peeta nisade hindamist oluliseks, mistõttu emiste valikuks väga oluline info, põrsaste üleskasvatamisvõime suurendamine läbi aretuse, jääb saamata. Lisaks emiste valikule on selline info ülilooline ka seemendusjaama kultide hindamisel ja valikul, sest nende laialdase kasutamise kaasnab ka suurem mõju.

Tekst: Külli Kersten, sigade jõudluskontrolli juht
Andmed: Liia Taaler, geneetilise hindamise spetsialist

Possu programm on kasutusel olnud 10 aastat, aga jõudlusandmete kogujate atesteerimisel on ilmnunud vajadus mõni teema üle korrata.

Esimene ja kõige tähtsam meeldetuletuseks kõigile: **Possu on personaalarvuti programm**, mis eeldab, et farmis on **nn peaarvuti**, kuhu **alati sisestatakse kõik jõudlusandmed ja kust need edastatakse ka jõudluskontrolli andmebaasi**. Kõige värskemate andmetega Possu programm peab olema farmis asuvas arvutis. Andmete sisestamine kord ühte, kord teise arvutisse ja andmebaaside ühtlustamine varukoopiaga on küll võimalik, aga see nõuab ülimat tähelepanelikkust, meeskonnatööd ja teadlikkust. Suurim riskifaktor on inimlik unustamine. Kui keegi sisestab andmeid arvutisse, kuhu on varukoopiaga kõige viimased andmed importimata, edastab sellest arvutist pahaaimamatult ka andmed jõudluskontrolli andmebaasi, toimubki seal olevate viimaste andmete ülekirjutamine vanade andmetega. Kui selline olukord tekib, on andmete korramine jõudluskontrolli andmebaasis väga aeganõudev protseduur tuues farmile uusi piiranguid Possu kasutamisel ajani, mil kõik on saanud korda. Lisaks tuleb farmis uuesti sisestada andmeid sellest hetkest alates, mille kohta on Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASil (EPJ) olemas korrektsete andmetega varukoopia. Farmisiseselt võib varukoopiaga andmeid viia vaid nendesse arvutisse, kus andmeid kasutatakse ainult olukorrast ülevaadete saamiseks, mitte andmete sisestamiseks. Kui kõige värskemate andmetega Possu programm asub väljaspool farmi, puudub farmis võimalus päevakohaste tööplaanide ja statistiliste analüüside koostamiseks. Meeles tuleb pidada ka seda, et jõudlusandmete kogujale väljastatud parooli ei tohiks kõrvalistele isikutele väljastada – selle tasandi (tase 3) õigused ja vastutus andmete õigsuse eest on palju suuremad kui tasemetel 1 ja 2.

Teine ja väga oluline teema on **õige ehitise koodi sisestamine sigade müümisel teise karja**. Selget vahet peab tegema, kas siga müüakse aretuseks või tapmiseks. Kui põhikarja sead müüakse teise farmi aretuseks, tuleb sisestada ostja farmi jõudluskontrolli kood, kui aga tapmiseks, siis tapapunkti kood. Reeglina tapapunkti ja jõudluskontrolli koodid ei ühti. Kui saadetakse tapmiseks praakemiseid, võib ostja üldse jätta sisestamata. Kui see aga on vajalik, tuleb sisestada õige kood. Kui Possus ei ole vajalikku tapapunkti koodi, tuleb see küsida EPJst. Müües praakemiseid tapmiseks, aga sisestades ostjaks farmi jõudluskontrolli, mitte tapapunkti koodi, on müüdud emised aktiivsete emistena uue karja Possus.

Kolmandana vajab ülekordamist **individuaalnumbrite muutmise vajadus Possus**. Ei teata, miks ja kuidas peab seda tegema. Andmetega tekib segadusi, kui karjas on üheaegselt kaks sama individuaalnumbriga põhikarja emist. Tavaliselt tekib selline olukord loomade ostmisega teisest karjast. Kui numbrit ei muudeta, peab sündmuste kirjutamiseks algdokumentidele kasutama registrinumbrinumbrit, mis aga

Vaade 1. Ostetud põhikarja sigade korduvate individuaalnumbrite muutmise Possus

Sea aken

Sea nr: Otsi

1231-6469-14 03.03.14 23.07.14 06.03.15

646900 YxL N väljal. e 1psk

Põhiinfo Sugupuud Ülevaade Sündmused

Kõik sündmused (16) Värskenda Lisa uus sündmus

22.07.14	Testimine	Yxl. emis, 96 kg, 11-13-60
23.07.14	Karjatulek	EMIS - Seemendus nuumikuks

Ind. nr selles karjas

646900

liigse pikkuse tõttu on väga ebamugav ja ikkagi kasutatakse vaid individuaalnumbrit. Et vältida sündmuste sisestamist valele emisele, on vaja Possus ostetud sea individuaalnumber ära muuta. Seda peab tegema sea akna karjatuleku kirje vormis väljal **Ind. nr selles karjas** (vaade 1).

Oluline on, et algne registrinumber jääks samaks. Muuta võib vaid individuaalnumbrit. See võimaldab andmebaasis luua korrektse seose kahe numbri vahel. Sündmusi saab kirja panna ja programmi sisestada individuaalnumbri järgi, aga Possust ja jõudluskontrolli andmebaasist jääb siga leitavaks mõlema numbri järgi. Sea aknas tähelepanu tõmbav punase kaldkirjaga individuaalnumber näitab, et tegemist on emise muudetud individuaalnumbriga selles karjas. Segaduste vältimiseks on oluline teha vastav märgi ka sea kõrvamärgile. Eksitakse sellega, et põhikarja emise individuaalnumbrit muudetakse **sea aknas, põhiinfo lehel ja algse individuaalnumbri väljal**. Sellise muutmise korral kirjutatakse registrinumbriks olev algne individuaalnumber lihtsalt üle ja andmete kandmisel jõudluskontrolli andmebaasi tekib viga, sest sea registrinumbri komponendid on muudetud. Sea akna põhiinfo lehel võib algset individuaalnumbrit parandada vaid juhul, kui testikirjesse on ekslikult sisestatud vale individuaalnumber ja selle muutmine on põhjendatud.

Neljandana on ilmnunud, et mitmeid Possu võimalusi, **nagu veergude peitmist, kaartide printimist emiste grupe, ülevaate saamist vaksineeritud sigadest või andmete kiirsisestamise võimalust ei osata kasutada**. Emise kaartide printimine ühekaupa on eriti aeganõudev ja väga kummaline näeb välja trükkis, mida võiks tinglikult nimetada *triipkooditrükiseks* (vaade 2), kus mittevajalikud veerud on veetud kitsaks, mitte ära peidetud.

Vaade 2. Niinimetatud triipkooditrükkis

Sundmus *		NE või VE *		Pesakonna andmed perioodis													
Poegimised		NE ja VE															
Emis	Poeg.kp	ESP	SSP	EEP	Kac	Võõr.kp	AP	ÜP	FV	Imet.	IA	Seem.kp					
6469	08.02.15	12	1		1	05.03.15		1		25		16.10.14					
6373	08.02.15	15	0		1	12.03.15		0		32		13.10.14					

Väljatoodud probleemid on ilmsiks tulnud jõudlusandmete kogujate atesteerimisel, sest käesoleval aastal on tunnistust uuendanud juba 25% kõikidest Possu kasutajatest. Kui kellelgi on eelpool mainitud probleeme, helistage ja leiame koos optimaalseima lahenduse!

Külli Kersten

Rahvusvaheline sigade heaolu konverents

Taanis korraldati 29.–30. aprillil konverents akadeemikute, ekspertide ja poliitiliste võtmeisikute osavõtul arutlemaks, kuhu ja kuidas liikuda edasi sigade heaolu parandamisel. Osavõtjaid oli ligi 400, sh ka USAst ja Austraaliast, ministrite tasemel oli esindatud Holland, Saksamaa, Taani ja Rootsi.

2004. a käivitati Euroopa Liidu loomade heaolu kvaliteedi projekt (*Welfare Quality*®), millest saab lähemalt lugeda näiteks Tõuloomakasvatuse 4/2012 artiklist “Sigade heaolu – liha kvaliteedi oluline mõjufaktor”. Projekti üheks eesmärgiks on välja töötada praktilised heaolu hindamise meetodid seakasvatustes ja standardid ning juhised.

Konverentsil arutati väljakutsete üle seakasvatussektoris, milleks on

nt põrsaste kastreerimine, emiste poegimissulud, pidamiskeskonna rikastamine jne.

Heaolu mõõtmist on võimalik teostada looma- või farmipõhiselt, katsetingimustes või farmis. Loomapõhiselt saab kasutada heaolu indikaatoritena rakusisesed parameetreid (nt stressihormoonid, immunoloogilised markerid, keha temperatuur, uriini või roe markerid, luustiku tugevus jne) või kehaväliseid näitajaid, milleks on nt tapaandmed (maohaavad, sõrgade skoor, kopsupatoloogiad jne), stereotüüpse või agressiivse käitumise esinemine, pesakonna suurus ja põrsaste surevus, haiguste esinemise sagedus jne. Farmipõhised parameetrid on ressursside (vee ja sööda kvaliteet, allapanumaterjal, temperatuuri kontroll, sööda olemasolu jne) või tootmisprotsessi põhised (oskused/kvalifikatsioon, juhiste rakendamine/järgimine, surevusmäär, veterinaartoimingute teostamine jne).

Heolu on kompleksne ja seetõttu vajatakse palju erinevaid indikaatoreid määramaks, kas ja kui hea on seal konkreetsetes keskkonnas elada. Millised parameetrid osutuvad lõpuks Euroopa sigade standardis kasutatavaks, pole hetkel teada – elavad arutelud jätkuvad.

Taanis kasutavad teadlased heaoluprojekti nii tapaandmeid kui ka farmidest kogutud andmeid, et kombineerida see rahvusliku hindamise sigade heaoluindeksi väärtuseks. Olemasolev andmestik on väga suure varieeruvusega ja probleemiks on sobilike indikaatorite leidmine. Taanis loodetakse farmides kasutamiseks sobiv heaoluindeks välja töötada 2017. aastaks. Kas see ka õnnestub, näeme paari aasta möödudes.

Konverentsi olulisemaks tulemuseks võib pidada Euroopa suurimate seakasvatustriikide ministrite (Hollandi, Rootsi, Saksamaa, Taani) allkirjastatud kokkulepet, milles nõustutakse:

- Sigade sabade lõikamise vähendamise vajaduses ja samuti vajaduses töötada välja vahendid sabade söömise ennetamiseks/vähendamiseks. Olulisima ennetava meetmena tuuakse välja tegelemist võimaldava allapanu, eelistatavalt põhu, olemasolu. Nõustutakse pilu- või respõrandate puhul põhu kasutamisega seotud tehnilistele probleemidele lahenduse otsimise vajaduses.

- Põrsaste kirurgiline kastreerimine peab toimuma anesteesiat ja analgeesiat kasutades: Euroopa Liidul on plaan vabatahtliku kokkuleppe alusel sigade kirurgiline kastreerimine lõpetada 1. jaanuariks 2018 (*märkus*: Eestis on selle kohustusega seotud seakasvatuse eritoetus).

- Emiste vabapidamisel peaksid emised olema põrsaste võõrutamisest kuni nädal enne oodatavat poegimist grupisulgudes.

- Tuleviku eesmärgiks on leida sobiv lahendus emiste vabapidamiseks ka poegimisosaonnas. Seni on vabapidamise suurimaks puuduseks imikpõrsaste äramagamine/-lamamine, kuid sellele hetkel veel lahendus puudub. Tuleb koostada juhend, kuidas pidada tiineid ja tulevikus ka imetavaid emiseid grupisulgudes vabapidamisel.

Lisainfot konverentsi kohta leiab Taani toiduainete-, põllumajandus- ja kalandusministeeriumi kodulehelt www.fvm.dk.

Liia Taaler

Tähelepanu

Mõned seakasvatavad on Possu programmi kasutamisel avastanud ehmatusega, et programmi litsents ei ole kehtiv (või hakkab lõppema). Possu litsents on 2015. aasta lõpuni olemas neil kasutajatel, kes on litsentsimaksu korrektselt tasunud, ja neil ei ole programmi kasutamisel mingeid tõrkeid. Kasutajatele, kes ei ole veel Possu litsentsi eest tasunud ja arve esitamisest on möödunud üle 3 kuu, on Possu programmi kasutamine piiratud.

Possu sai 10-aastaseks

Possu programmi, seakasvatavate abimehe kasutusele võtmisest esimestes farmides möödus selle aasta märtsis 10 aastat. Programm on tehtud Jõudluskontrolli Keskuses, praeguse nimega Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (EPJ). Possu on personaalarvutiprogramm, mis arvestab Eesti seakasvatavate ja aretajate vajadusi nii farma majandamisel kui ka aretusotsuste langetamisel. Kasuliku töövahendina tootmis- ja aretustulemustest ülevaate saamiseks kasutavad seda firmajuhid, farmispetsialistid ja veterinaararstid, ETSAÜ konsulendid ja seemendusjaama spetsialistid. Kõiki osapooli ühendavaks lüliks on EPJs asuv ühtne andmebaas.

Possu programmile üleminek toimus 2005. a etapiviisiliselt. Korraldati seitse koolitust, millest esimene toimus 14. märtsil ja viimane 28. oktoobril. Esimeses grupis olid innovatiivsemate farmide spetsialistid, kes olid soetanud endale kaasaegse arvuti, milles seni kasutatav ja DOS-süsteemis toimiv db-Planer enam ei töötanud. Seega sai Possu esimene versioon valmis viimasel hetkel. Possu programmi arendati etapiviisiliselt ja praeguseks on kasutusel kolmas versioon. Possu 1 võimaldas sisestada põhikarja sigade põlvnemise, testi- ja toodanguandmeid, Possu 2 arendusega tekkis võimalus põlvnemisandmete elektrooniliseks edastamiseks sigade ostmisel-müümisel, mis vähendas oluliselt sisestamisvigu. Samal ajal sai valmis ka seemendusjaamas kasutatav programm. Suurima täiendusena praegu kasutatavasse Possu kolmandasse versiooni lisandus nuumikute majandamise osa koos käibe aruandega, kusjuures nuumikute osa on kasutatav nii täistsükliga farmides kui ka farmides, kus peetakse ainult nuumikuid.

Programm on seakasvatavate hulgas populaarne. Eesti Tõusigade Aretusühistu tunnustas Possu programmi, nimetades

selle aasta teoks 2009. Seakasvatavate tunnustus on oluline kogu meeskonnale, kes panustas oma aega ja mõtteid projekti õnnestumisse. Possu programmeerijaks oli Aivar Annamaa.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli juht

Viss 2015 valitud

Ülenurmel valiti 16. juunil Viss 2015, kelleks said Lindi (EHF) ja Kalli (EPK) Tartu Agro ASist. EPJ pani omalt poolt välja auhinnad kolmele parimale esmaspoeginute klassis (Mastiit 16 ja/või tiinuse testi teenus). Nimetatud auhinnad pälvisid eesti holsteini tõugu veistest: Iiris (Nigula Piim OÜ), Lüüsi (Kehna Mõisa OÜ) ja Parbi-Red (Tartu Agro AS). Eesti punast tõugu esmaspoeginutest said EPJ auhinna Taara ja Taki (Tartu Agro AS) ning Tiksi (Kõpu PM OÜ).

Saarte Viss selgus 12. juunil Upal, eesti holsteini tõu Saarte Viss on Meedium ja eesti punase tõu Saarte Viss on Meena, mõlemad on Kõljala POÜst. Kumbki Viss oli ühtlasi oma tõu võitja esmaspoeginute klassis. EPJ autasustas võitjaid Mastiit 16 ja/või tiinuse testi teenuse kasutamise võimalusega. Palju õnne võitjatele!

Ida-Viru esindus kolis

Ida-Virumaa kontor kolis uude kohta ja asub aadressil Rakvere tn 27, Jõhvi.

Uued e-posti aadressid

EPJ meiliaadressid on muutunud – alates 1. juunist on üldmeil epj@epj.ee. Kõrvamärkide müük ootab kirju aadressil myyk@epj.ee. Töötajate e-post on uuel kujul eesnimi.perekonnanimi@epj.ee. Täpsem info kodulehel www.epj.ee.

Tööjuubilarid

1. juunil tähistas **40.** tööjuubelit labori peatehnoloog **Eduard Punga**.

Väliteenistuse osakonnas on mitu tööjuubelit – 13. juunil oli **10.** tööjuubel Jõgeva- ja Tartumaa jõudluskontrolli spetsialistil **Merle Lillikul** ning 11. juulil saab **10.** tööjuubelit tähistada Lääne- ja Raplamaa jõudluskontrolli spetsialist **Maila Kirs**.

Eesti
Põllumajandusloomade
Jõudluskontroll

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. R. Kreutzwaldi 48a, 50094 Tartu

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu	
Tel	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade jõudluskontrolli spetsialistid

Harjumaa	Maire Põhjola	Teaduse 2, Saku, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Rakvere 27, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10 II korrus, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjola	Haapsalu mnt 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00

Uudised

Hea klient!

Meedias jookseb läbi üsna palju numbreid selle kohta, mis meie põllumajanduses toimub. Jõudluskontrolli osakaal loomaliigiti on küll väga erinev, kuid samas annavad muutused jõudluskontrollis võrreldes eelmise aastaga üsna täpse pildi meie aretuspulatsioonist ning võimaldavad hinnata kohaliku aretuse lähitulevikku.

Väga palju räägitakse tänases olukorras piimandusest ja seakasvatusest. Piimaveiste jõudluskontrollis on karjade arv vähenenud 733 karjalt 679 karjani. Piimalehmade arvu muutumist vaadeldes tuleks eristada lüpsvaid lehmi ja noorkarja, kus vähenemine on toimunud vastavalt 4472 lüpsilehma (91 826 lehmal 87 354 lehmale) ja 1784 noorloomale (84 229 noorloomalt 82 445 noorloomale) võrra.

Seakasvatuse numbritest rääkides tuleb kindlasti rõhutada, et sigade jõudluskontrollis toimuv ei peegelda terve Eesti olukorda (sigade jõudluskontrolli osakaal on võrreldes piimaveistega oluliselt väiksem), küll aga meie kohalikus aretuses toimuvat. Karjade arv sigade jõudluskontrollis on aastaga vähenenud 8 karja võrra (32 karjalt 24 karjale) ning emiste arv arv 4073 võrra (11 915 emiselt 7842 emisele) ehk täna tuleb meil nentida, et jõudluskontrollis olevate emiste arv moodustab kõigest 65% emiste arvust möödunud aastal samal ajal.

Kõige positiivsem on olukord lihaste jõudluskontrollis, kus osalevate karjade arv on mõnevõrra tõusnud ning ammlemade arv on suurenenud 11 020 ammlemalt 11 890 ammlemale ning mullikate arv on suurenenud 632 mullika võrra (10 955 mullikalt 11 587 mullikale).

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhataja

Uued võimalused Postipoisis

Kõrvamärkide ja muude kaupade tellimise rakenduses Postipois on nüüd täiendavad võimalused.

Laiendasime inimeste ringi, kes saavad Postipoisi kaudu kaupu tellida. Varem said seda teha vaid mobiil-ID ja ID-kaardi kasutajad, kellel olid nn karja omaniku õigused. Praegu saavad kaupu tellida kõik karja andmetele ligipääsuõigust omavad inimesed, kes sisenevad EPJ internetirakendusesse mobiil-ID või ID-kaardiga. Kaupade tellimist Postipoisi kaudu kirjeldasime eelmises infolehes.

Teine uuendus on võimalus asenduskõrvamärke tellida EPJ Postipoisi kaudu. Asendusmärkide tellimiseks pakub PRIA loomaomanikule kahte varianti: e-PRIA ja dokumendi "Kõrvamärgi kadumine või loetamatuks muutumine" esitamise kaudu. EPJ pakub selle dokumendi täitmiseks, digiallkirjastamiseks ja PRIA loomade registrile saatmiseks lihtsat rakendust.

Miks kasutada just EPJ rakendust? EPJ kaudu tellides saab valida tellitava asenduskõrvamärgi suurust (see võimalus PRIA-st tellides puudub). Kui kadunud kõrvamärk oli tava suuruses, kuid asendusmärgiks soovitakse suurt kõrvamärki või vastupidi – suure märgi asemel soovitakse tava suuruses kõrvamärki, saab selle tellimisel ära märkida. Sama käib EID-märkide kohta – soovitud asenduskõrvamärgi tüüpi on võimalik valida. Tellida saab vaid asenduskõrvamärke! Lisakõrvamärkide (plastkõrvamärgi asendamiseks EID-märgiga) tellimiseks on endiselt EPJ kodulehel olev tellimiskeskond *Elektrooniliste kõrvamärkide tellimine*.

Lisaks märgi suuruse valikule saab asendusmärkide tellimisel näidata ka, millisel viisil soovitakse märgid kätte saada – EPJ kontorist, postiga, pakiautomaati, kulleriga või EPJ piimaproovide kogumisautoga. Omniva kaudu saadavale kaubale saab EPJ mittelepinguline klient või klient, kellel on maksetähtaja pikalt ületanud arveid, teatada oma tasumiseelistuse – lunamaks või ettemaksuarve.

Asendusmärkide tellimisel kontrollib rakendus, kas loomapidajal on õigus antud kõrvamärgi tellida (kas esitatud numbriga loom on loomapidaja karjas). Samuti antakse teada, kui sama numbriga kõrvamärk on

hiljuti tellitud, et tellija saaks üle kinnitada, kas ta vajab selle numbriga asendusmärki uuesti või loobub tellimisest. Täpsed juhised on kirjas asendusmärkide tellimise rakenduses.

EPJ kaudu tellitud asendusmärkide tellimuse seisu näevad Vissukese kasutajad vaates *Vissuke – Üle karja – Asendusmärkide tellimine*.

Asenduskõrvamärkide tellimise rakendus on disainitud niimoodi, et seda saab kasutada ka nutiseadmel.

Moldova nõustamine

ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) eestvõttel on Moldovas käimas projekt, mille tulemusena paraneb sealne piimaveiste aretuse infrastruktuur. FAO kutsel jagab oma kogemusi ka EPJ, et arendada sealset piimaveiste jõudluskontrolli süsteemi. Peale esimest visiiti Moldovasse võib aga nentida, et jõudluskontrolli arendamine algab neil sisuliselt nullist, sest puudub nii piimalabor kui ka infosüsteem andmebaasiga. Pilootprojekt jõudluskontrolli käivitamiseks toimub tõenäoliselt koostöös Euroopa Liidu rahastusprojektiga, sest paralleelselt on käivitunud ka sealse ülikooli piimalabori sisustamine ning katsefarmi ehituse rahastamine. Projekt peaks lõppema detsembris 2016. aastal, kuid kuna projekti algus venis, siis tõenäoliselt lükkub ka lõpptähtaeg 2017. aastas.

Leedu nõutab kogemusi

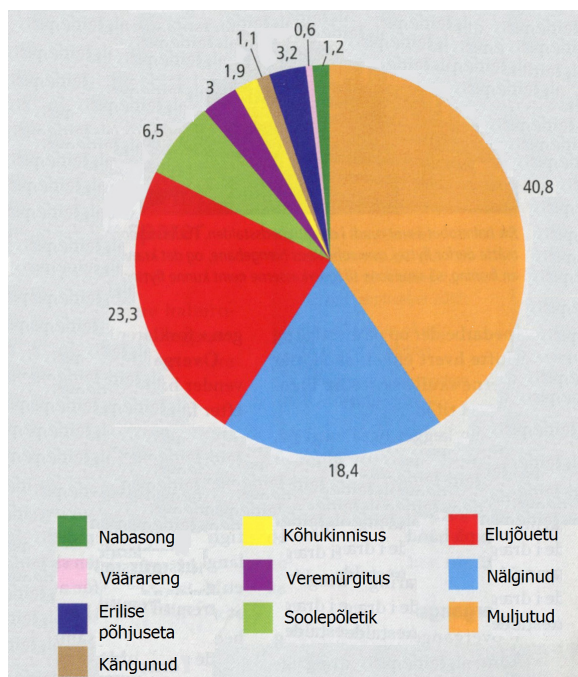
Oktoobris külastas meid delegatsioon Leedust. Gruppi kuulusid sealsete kõrvamärkide müüja esindaja ning Leedu veiste tõuaretajate assotsiatsiooni juhtkond. Külaliste huviks oli elektrooniliste kõrvamärkide kasutamine Eestis ning piimaveiste jõudluskontrolli süsteemi ülesehitus. Leedu külalistele avaldasid muljet EPJ poolt tootjatele pakutavad internetirakendused ja teenuse kiirus. Arutelude tulemusena saime võrreldajana nentida, et Eestis ei ole jõudluskontroll riiklikult niivõrd reguleeritud kui Leedus ning meie jõudluskontrolli teenust on arendatud lähtudes loomapidajate soovide ja vajadustest.

Imikpõrsaste hukkumise põhjuste uuringu esmased tulemused Taanis

Imikpõrsaste hukkumispõhjuste uurimine annab seakasvatajale vajalikku informatsiooni, kuidas suurendada ellujäävate põrsaste hulka. Selleks uuriti Taanis kolmekümne farmi hukkunud imikpõrsaid Kjellerupi laboratooriumis. Uuringuks saadeti igast farmist ühe nädala jooksul hukkunud põrsastest teatud osa laborisse uurimiseks. 70% hukkunutest olid 1–4-päevased põrsad, kusjuures neljal põrsal viiest oli lahkamisel magu tühi. Lisatud sektordiagrammidel on toodud hukkumispõhjuste jaotus uuritud põrsastel. Iga kolmas põrsas oli kõhn ja 85%-l kõhnadel põrsastel oli magu tühi. Lahkamisel ilmnis, et 18,4% põrsastest oli surnud nälga. Kui põrsas oleks paigutatud õigeaegselt sobiva amme juurde, oleks põrsas ehk suudetud päästa. Iga viies põrsas kaalus alla 700 grammi ja peaaegu enamusel polnud midagi maos. Kui mõni alakaaluline, aga elujõuline põrsas peaks ellu jääma, tuleb tema üleskasvatamiseks anda lisaenergiat ja aidata neid nisade juurde pääsemisel.

40% imikpõrsaid hukkus surnuksmuljumise tõttu. Kõige töökindlam meetod vältimaks põrsaste surnuksmuljumist 1.–2. söötmiskorral on hoida põrsad põrsaste alal, pesas. Teiseks võimaluseks on tagada emise heaolu. Palavikus või närviline emis muljub sagedamini oma põrsaid ära. Samuti muljutakse sagedasti ära näljased põrsad. Vaid iga 15. põrsas sureb kõhulahtisuse tõttu ja neid hukkumisi esineb vaid mõnes üksikus karjas. Kõhulahtisuse vältimise praktika on enamikus karjades hea ja kasutatavad preparaadid töötavad. Vanemate (5.–20. elupäev) põrsaste hukkumisel on iga kolmanda puhul põhjuseks veremürgitus, vastates 11%-le lahatud põrsastest. Infektsioon on toimunud haava kaudu, kust bakterid pääsevad kergesti organismi kahju tekitama. Mõnes farmis olid talitajad kogenud, et suured, ilusad põrsad on emise alla jäänud. Lahangul selgus, et need põrsad olid surnud veremürgituse tõttu. Kui kastreeritud põrsastest enamik on hukkunud 5.–20. päeval, tuleks

Joonis 1. Põrsaste hukkumise põhjused esimesel neljal elupäeval (%)

kastreerimise ja õmblemise hügieeni rutiin üle vaadata. Veremürgitust esines ka hammaste murdmisel tekkinud igeme kahjustamisest või sabade lõikamisest viltuse, mitte sirge lõikega, või kui põleti polnud piisavalt kuum.

Iga vanema grupi kuues põrsas hukkus kõhukinnisuse tõttu. Need põrsad oleks võinud hukkuda ka juba palju varem, sest neil polnud piisavalt elujõudu ja neid ei paigutatud õigeaegselt amme juurde. Sellised põrsad tuleks hukata, sest nad on potentsiaalsed nakkusallikad. Ka vanema grupi põrsaid muljutakse surnuks, lausa iga kümnes hukkus. Siin võiks abiks olla ruumi temperatuuri muutmine ja samaaegselt põrsaste hoidmine emisest eemal, kaetud ja sooja põrsaste lamamisalal.

8,4% vanematest põrsastest hukkus kõhukinnisuse tõttu. Mõningates karjades oli see oluliseks põhjuseks. Põrsad olid söönud nii palju kriiti, Stalosan pulbrit, kartulitärklist vms, et soolestiku töö lakkas. Sellistes oludes tuleks sulgusid kuivatada teisel moel ja suurem peaks niimoodi vähenema.

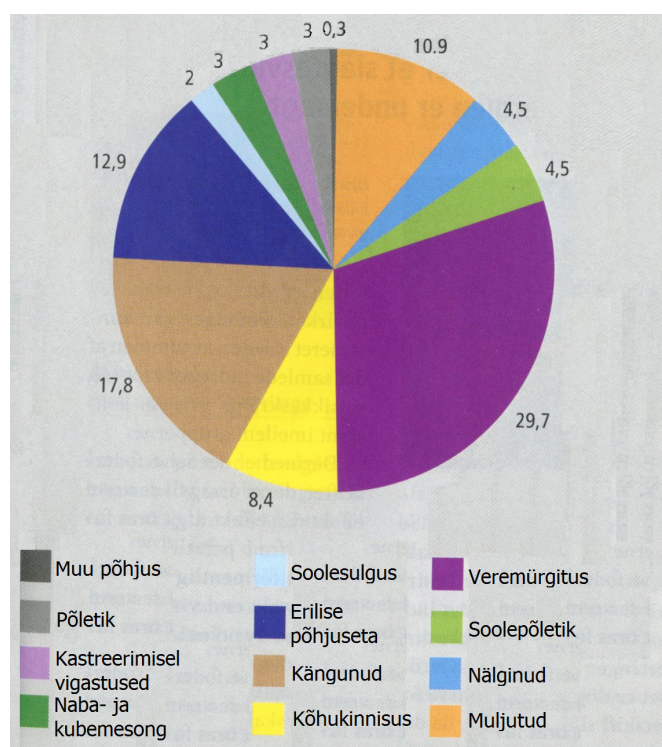
Refereeritud artiklist "Døde grise giver nyttige informationer" Svin 8, 2015

Liia Taaler

IT-osakonna geneetilise hindamise spetsialist

Muljutud põrsas võib olla näljane, kuid põrsas, kelle huku põhjuseks on märgitud nälginud, ei ole kindlasti muljutud. Elujõuetu, nõrgana sündinud põrsas on väheste või puuduvate kulumisjälgedega sõrgadel ja esijalgadel. Diagnoos kõngunud – karvased ja eakaaslastest märgatavalt väiksemad põrsad.

Joonis 2. 5–20-päevaste põrsaste hukkumise põhjused

Viimased uuendused Possus

Possu programmi sündmuste (F8) aknas täiendati ravi ja vaksineerimiste kiirsisestamise võimalust juhiks, kui karjas on eelnevalt olnud sama individuaalnumbriga siga (emisena, kuldina või testitud, kuid karja võtmata ehk registreeritud seana). Varem selline võimalus puudus, sest programm ei osanud valida õiget siga ja sündmust sai sisestada sea (F5) aknas, mis oli tüütu ja aeganõudev.

Trükise “Prakeerimise akt EMISED” staatuse akna valikusse lisati nuumaemis, millega saab nüüd kuupäevalise ülevaate iga nuumaemise karjast väljamineku kohta vastavalt kasutaja valitud perioodile. Nuumagrupperi kantud kultide kohta saab samasuguse ülevaate trükiselt “Prakeerimise akt KULDID”.

Prakeerimise akt EMISED

Prakeeritud alates *Prakeeritud lõpetades *

1.01.201531.01.2015

Mass karjatulekul kui sellekohane sisestus puudub *

190

Emise staatus enne VM *

Emikud, NE,VE

Otsi

Emis	Väljamineku liik	Väljamineku põhjus	Väljamineku kuupäev põhikarjast	Väljamineku kuupäev nuumakarjast	Tõug	Psk arv	Vanus T1
☒	1020-2335-10 Nuumele saatmine	Ei ole tinnestunud	01.01.15	19.01.2015	YdL	8	4,8 23,3
☒	1020-2342-10 Nuumele saatmine	Vanus	12.01.15	19.01.2015	YdL	10	4,8 22,9
☒	1020-2617-11 Nuumele saatmine	Emisel abort	01.01.15	30.01.2015	YdL	6	3,6 25,2
☒	1020-2621-11 Nuumele saatmine	Vanus	23.01.15	26.01.2015	YdL	7	3,6 21,8
☒	1020-2673-11 Nuumele saatmine	Haigus	05.01.15	19.01.2015	YdL	6	3,3 21,1
☒	1020-2749-12 Müük lihekombinaati	Jalgade vigastused, haigused, halvatused	05.01.15	5.01.2015	YdL	5	2,7 25,7

Väiksemad täiendused on trükisel “Sündmused perioodi kaupa”, kuhu lisati poegimise protsent ja trükisel “Nuumaemised/kuldid”, milles kuvandub nüüd ka keeluaeg, mil siga ei tohi lihaks realiseerida. Seoses katkuga lisati Possusse uus väljamineku liik Hukkamine (kood 15) ja väljamineku põhjus Sigade Aafrika katk (SAK) koodiga 92.

Uuendustest on ülevaade saadaval ka Possu portaalis <https://www.jkkeskus.ee/jkk/sead/possu-portaal.html>.

Küllil Kersten
väliteenistuse osakonna sigade jõudluskontrolli juht

Kiudainerikka söödalisandi söötmine tiinuse lõpul vähendab surnultsündi

Taani Aarhuse Ülikoolis viidi läbi tiinete emistega uudse kiudainerikka söödalisandi söötmiskatse. 2012. aastal alustatud katse eesmärgiks oli uue söötmiskontseptsiooni abil imikpörsaste hukkumise, sh surnultsündinute ja seeläbi ka kliima- ja keskkonnamõjude vähendamine. Vaatamata viimase kuue aasta aeglaselt vähenevale imikpörsaste hukkumisele järjest suurenevates pesakondades, on Taani seakasvatuse eesmärk 2020. aastaks saavutada tase, et hukkumise protsent jääks alla kahekümne. See nõuab pingutamist.

Söödalisandisse lisati erinevaid kiudaineid sisaldavaid tooraineid, nagu peedigraanulid, sojakliid ja päevalilleseemnejahu. Lisati ka sojajahu ja rasvaineke vähesel määral sojaõli. Emistele jagati söödaautomaatide abil 102.–108. tiinuspäeval 350 g söödalisandit ja alates 109. tiinuspäevast 700 g. Katse viidi läbi normaalsükliga laudas, kus katsesse olid kaasatud ka ammemised. Kontrollgrupp moodustati samas karjas. Mõlema grupi keskmiseks kokku sündinud pörsaste puhul oli üle 18 pörsa pesakonnas. Surnultsündide osakaal kontrollgrupis oli 8,7% ja katsegrupis 6,6%. Kas surnultsündide määra erinevus tulenes kiudainesisalduse suurenemisest või suuremast valgu- või rasvasisaldusest või nende koostmõjust, pole teada. Imikpörsaste hukkumise vähenemisele oli kiudainerikka söödalisandi mõju nõrk, kuigi võis täheldada katsegrupi väikest paremust kontrollgrupi ees. Kokku oli pörsaste suremus nii surnultsündi kui ka imikpörsaste hukkumist arvestades katsegrupis 19,9 %, jäädes napilt alla püstitatud eesmärgile ehk 20%-le. Kontrollgrupis hukkus ca 22%.

Refereeritud artiklist “Færre dødfødte med fodertilskud sent i drægtigheden” Svin 9, 2015

Liia Taaler

Taani vähendab antibiootikumide kasutust veelgi

Käesoleval aastal on Taanis kavas vähendada tetratsükliini kasutamist seakasvatustes poole võrra. Tetratsükliin on oluline antibiootikum ka inimmeditsiinis ning selle kasutamise vähendamise eesmärk seakasvatustes on ennetada bakteritel tetratsükliini vastu resistentsuse väljakujunemist. Seakasvatajad tunnevad endal resistentsusprobleemi puhul teatavat vastutust, mistõttu nad otsustasid vabatahtlikult tetratsükliini kasutamist piirata. Varasemast on heaks näiteks tsefalosporiidide ja antibiootiliste kasvustimulaatorite kasutuse keelustamine.

Tähelepanu

Arvuti vahetamisel seafarmis tekib sageli olukord, et Possu programm ei tööta uues arvutis korrektselt, mis on tingitud programmi ebaõigest paigaldamisest ehk see on kopeeritud vanast arvutist. Seda aga teha ei tohi!

Programmi normaalseks toimimiseks uues arvutis on vaja selle installeerimiseks kasutada Possu 3 paigaldajat, mille saab EPJ kodulehelt. Programmi saab alla laadida vaid registreeritud kasutaja.

Auditeerijad Hiinast

Hiina Rahvavabariigi inspektorid auditeerisid 15. septembril EPJ labori töökorraldust ja kvaliteedisüsteemi toimimist. Auditi juures viibis ka Hiina saatkonna majandusesindaja. Audiitorid jäid labori töö ja kvaliteedisüsteemiga rahule. Nende hinnangul on labori protseduurid korrektselt dokumenteeritud ja igapäevatoos rakendatud. Proovide käitlemine ja analüüsitulemused on auditeerijate arvamusel usaldusväärsed.

Hiina inspektorite visiit oli osa Eesti ettevõtete tunnustamisprotsessist, et saaks võimalikuks piimatoodete eksport Hiina Rahvavabariiki.

Mart Kuresoo
labori juhataja

Täiendavad aretustunnused lihaste geneetilises hindamises

Septembris avaldati lihaste jõudlusprogrammis Liisu aretuspulide geneetilise hindamise tulemused.

Selguse huvides on lisatud ka hindamistulemuste avaldamise tingimused.

Täiendavate aretustunnustena järglaste kasvukiiruse ja tütarde piimakuse kõrval on esmakordselt avaldatud järglaste sünnimassi, järglaste sünnikerguse ja tütarde poegimiskerguse aretusväärtused.

Mart Uba
IT-osakonna geneetilise hindamise juht

Läänemaa esindus kolis

Haapsalu kontor kolis II korruselt allapoole ja asub nüüd I korrusel, Jaani tn 10.

Kontaktandmed EPJ-s

Selleks, et kõrvamärgid, kirjad jõudluskontrolli tulemustega ja muu info jõuaks alati kiiresti kliendini, on väga oluline, et EPJ-s oleksid klientide õiged kontaktandmed – aadress (sh talu nimi), telefoninumbrid, e-posti aadress.

Palume Teil üle vaadata, kas EPJ andmebaasis on kehtivad kontaktandmed. Selleks on mitmeid võimalusi.

Esmalt aadress, mis on jõudluskontrolli vastustel või postipakil. Vissukese kasutajad leiavad kontaktandmed: *Vissuke – Üle karja – Täpsustus*; Liisu kasutajad: *Liisu – Varia – Üldandmed ja kontakt*. Possu kasutajad saavad andmeid kontrollida Possu portaalist.

Kui kontaktandmed on muutunud, palume sellest kindlasti EPJ-le teada anda. Selleks võib helistada telefonil 738 7700 või saata e-kiri epj@epj.ee. Palume kindlasti üle kontrollida, kas aadressis on õige talu nimi. Omniva kannab posti maapiirkondades laiali talu nime järgi ning kui see puudub või on vale ja postivedaja ei tunne piirkonda inimesi, võib juhtuda, et saadeti tuleb meile tagasi.

Loomapidajad, kes tellivad kõrvamärke ja muid kaupu Postipoisi kaudu, saavad seal ise märkida, millisel aadressil nad pakki soovivad ja millisele telefonile/e-posti aadressile teade saata. Kui need erinevad praegu andmebaasis olevatest, kuid ka jõudluskontrollialases suhtlemises soovitakse neid kasutada, andke sellest e-kirjaga teada.

Muhedat

Abielupaar on koos elanud juba aastaid, kui ühel hommikul kohvilauas küsib naine: "Tead, kallid, naabrimees suudleb alati oma kaasat enne tööleminekut. Miks sina kunagi seda ei tee?" "Teeksin seda meeleldi, aga ma ei tunne teda nii hästi."

Tööjuubilarid

Septembris tähistas kaks EPJ töötajat 35 aasta möödumist oma esimesest tööpäevast jõudluskontrolli süsteemis: labori analüütik **Grista Kuuskla** 22. septembril ja klienditeenindaja **Lea Käärrik** 24. septembril.

18. detsembril tähistab labori autojuht **Kalle Noorma** oma 15. tööaastat jõudluskontrollis.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. R. Kreutzwaldi 48a, 50094 Tartu

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu

Tel	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade jõudluskontrolli spetsialistid

Harjumaa	Maire Põhjola	Teaduse 2, Saku, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Rakvere 27, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10 II korrus, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 I korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjola	Haapsalu mnt 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00